

71.

Bölüm

COVID-19 PANDEMİSİNİN KBB PRATIĞİNE ETKİLERİ

Emine ŞAKALAR¹ Şabem ŞAKALAR¹

GİRİŞ

İlk olarak Aralık 2019 yılında, Çin'in Wuhan şehrinde sebebi bilinmeyen pnömoni vakalarının ortaya çıkmasıyla virüs tanımlanmıştır (1,2). Semptomptomlar demografik özelliklere göre değişkenlik göstermektedir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından Şubat 2020'de bu hastalık Coronavirüs Hastalığı-2019 (COrona VIRus Disease 2019; COVID-19) olarak tanımlandı (3).

Koronavirüsler zarflı RNA virüsleri olup yüzeylerinden çıkan sivri uçlarla karakterizedirler. Koronavirüsler ayrıca alfa, beta, gama ve delta koronavirüsler olmak üzere dört gruba ayrılır(4,5). COVID-19 hastalığı esas olarak solunum yollarını etkilemekle beraber gastrointestinal, kardiyovasküler ve nörolojik sistemleri de etkileyen ölümcül seyreden bir hastalıktır. Solunum sistemi üzerine etkileri hafif düzeyden ileri düzeyde solunum yetmezliğine kadar değişen klinik bulgular görülmekle birlikte, nonspesifik semptomlar da eşlik edebilir. Yapılan klinik bir çalışmada hastalarda ateş (%98), öksürük (%76), nefes darlığı (%55) ve miyalji (%44) en sık rastlanan bulgular olarak gözlenmiştir. Ayrıca hastaların az bir kısmında ishal gibi bağırsak semptomları da gözlenmiştir.(6,7). Görece daha az olarak bulantı-kusma görülmektedir. Ancak, COVID-19 enfeksiyonun ağırlaşması durumunda akut solunumsal distress sendromu, miyokar-

dit ve böbrek yetmezliği gibi hastalıkların yaratıldığı klinik tablo da eklenmektedir.

COVID-19 hastalığının tanısında PCR testi ve bilgisayarlı tomografi(BT) kullanılmaktadır. Hastada başka solunumsal patojenler düşünülse bile mutlaka COVID-19 ekarte edilmelidir. Bu nedenle PCR testi mutlaka yapılmalıdır. PCR testi özellikle nazofarengeal bölgede viral yük fazla olması nedeniyle, bu bölgeden sürüntü alınarak yapılmaktadır. Örneği alacak sağlık personeli mutlaka tek kullanımlık önlük, N95/FFP2 veya N99/FFP3 maske, gözlük veya yüz koruyucu siperlik, eldiven kullanması gereklidir. Eldiven giyilmeden önce ve sonra el hijyeni sağlanmalıdır. BT'de akciğerlerde buzlu cam görünümü tanıyı desteklemektedir. Ancak tomografisi normal olan hastalarda bulunmaktadır. Bulaş şeklinin genel olarak damlacık yoluyla olduğu bildirilmiştir(7). Ağız, göz yada burna direk temas yoluyla bulaşmaktadır. Özellikle hapşurma veya öksürme sırasında havada asılı kalan viral partiküllerin, solunum yolundan girmesiyle meydana gelmektedir.

Pandemiyle mücadelede en önde yer alan meslek grubu olarak sağlık çalışanları, numune alımından entübasyona kadar bir çok işlemi yapmaktadır. Hem enfekte kişilerin bakım ve tedavisi, hem de bir yandan devam eden rutin sağlık hizmetleri nedeniyle yüksek risk grubunu

¹ Uzm. Dr. Emine ŞAKALAR, Eskişehir Yunusre Devlet Hastanesi, Kulak Burun Boğaz Hastalıkları Bölümü dreguven@hotmail.com

² Uzm. Dr. Şabem ŞAKALAR, Eskişehir Yunusre Devlet Hastanesi, dr_sabensakalar@hotmail.com

pratiğinde yapılacak elektif işlemler ertelenmeli, gerekli görülürse esnek mesaiye geçilebilmeli ve müdahale sırasında mutlaka sağlık çalışanlarının koruyucu ekipmanlarını kullanması gerekmektedir. Sağlık çalışanlarının yeterli bir şekilde korunması için her türlü önlem alınmalıdır. COVID-19 özellikle KBB pratiğini önemli ölçüde etkilemiştir. Gerek elektif vakaların iptaline gerekse poliklinik sayılarının düşürülmesine neden olmuştur. Bunun en önemli sebebi hem sağlık çalışanlarını korumak hem de hastalığının bulaşmasını engellemektir. Sadece bu dönem değil, sağlık çalışanları her dönem toplumun vazgeçilmezleridir.

KAYNAKLAR

- Zhong BL, Luo W, Li HM, Zhang QQ, Liu XG, Li WT, et al. Knowledge, attitudes, and practices towards COVID-19 among Chinese residents during the rapid rise period of the COVID-19 outbreak: a quick online cross-sectional survey. *Int J Biol Sci* 2020;16:1745–52.
- Sayın İ, Yazıcı MZ, Öz F, Akgül A. Otolaryngology-Head and Neck Surgery Perspective of COVID-19 Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences DOI: 10.5336/medsci.2020-75313 Article In Press
- Givi B, Schiff BA, Chinn SB, et al. Safety Recommendations for Evaluation and Surgery of the Head and Neck During the COVID-19 Pandemic. *JAMA Otolaryngol Head Neck Surg*. Published online March 31, 2020. doi:10.1001/jamaoto.2020.0780
- Fehr AR, Perlman S. Coronaviruses: an overview of their replication and pathogenesis. *Methods in molecular biology* (Clifton, N.J.). 2015;1282:1-23. 2. Bulut C, Kato Y. Epidemiology of COVID-19. *Turk J Med Sci*. 2020;50:563-70.
- Huang C, Wang Y, Li X, Ren L, Zhao J, Hu Y, et al. Clinical features of patients infected with 2019 novel coronavirus in Wuhan, China. *Lancet* 2020;395:497–506.
- Habibzadeh P, Stoneman EK. The Novel Coronavirus: A Bird's Eye View. *Int J Occup Environ Med* 2020;11:65–71.
- Krajewska J, Krajewski W, Zub K, Zatoński T. COVID-19 in otolaryngologist practice: a review of current knowledge. *Eur Arch Otorhinolaryngol* 2020;277:1885–97.
- COVID-19 (SARS-CoV-2 Enfeksiyonu) Rehberi. Bilim Kurulu Çalışması, T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı genel Müdürlüğü, 14 Nisan 2020, Ankara https://COVID19bilgi.saglik.gov.tr/depo/rehberler/COVID-19_Rehberi.pdf?type=file
- Vukkadala n, Qian Zj, Holsinger FC, Patel ZM, Rosenthal E. COVID-19 and the otolaryngologist-preliminary evidence-based review. *laryngoscope*. 2020 Mar 26. doi: 10.1002/lary.28672.
- Meccariello G, Gallo O. What ENT doctors should know about COVID-19 contagion risks. *Head neck*. 2020 Apr 24. doi: 10.1002/hed.26190. [Epub ahead of print] PubMed PMID: 32329539.
- Kowalski IP, Sanabria A, Ridge JA, ng WT, de Bree R, Rinaldo A et al. COVID-19 pandemic: Effects and evidence-based recommendations for otolaryngology and head and neck surgery practice. *Head neck*. 2020 Apr 9. doi: 10.1002/hed.26164. [Epub ahead of print]
- TC Sağlık Bakanlığı [Internet]. [Alıntılama 11 Mayıs 2020]. Elektif işlemlerin ertelenmesi ve diğer alınacak tedbirler ile ilgili resmi yazı. Erişim adresi: <https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/36865,elektif-islemlerin-ertelenmesi-ve-diger-tedbirler.pdf.pdf>
- Lechien JR, Chiesa-Estomba CM, De Siaty DR, Ho-roi M, Le Bon SD, Rodriguez A, et al. Olfactory and gustatory dysfunctions as a clinical presentation of mild-to-moderate forms of the coronavirus disease (COVID-19): a multicenter European study. *Eur Arch Otorhinolaryngol* 2020;277:2251–61.
- Hopkins C, Kumar N. Loss of sense of smell as marker of COVID-19 infection. *ENT UK website*; 2020.
- Liu K, Fang YY, Deng Y, Liu W, Wang MF, Ma JP, et al. Clinical characteristics of novel coronavirus cases in tertiary hospitals in Hubei province. *Chin Med J (Engl)*. 2020;133(9): 1025–31. PMID: 32044814.
- Huang C, Wang Y, Li X, Ren L, Zhao J, Hu Y, et al. Clinical features of patients infected with 2019 novel coronavirus in Wuhan, China. *Lancet*. 2020;395(10223):497–506. PMID: 31986264.
- Xu XW, Wu XX, Jiang XG, Xu KJ, Ying LJ, Ma CL, et al. Clinical findings in a group of patients infected with the 2019 novel coronavirus (SARS-Cov-2) outside of Wuhan, China: retrospective case series. *BMJ*. 2020;368:m606. PMID: 32075786.
- van Doremalen N, Bushmaker T, Morris DH, et al. Aerosol and Surface Stability of SARS-CoV-2 as Compared with SARS-CoV-1. *N Engl J Med*. 2020;382(16):1564–1567. doi:10.1056/NEJMc2004973
- Wang D, Hu B, Hu C, et al. Clinical characteristics of 138 hospitalized patients with 2019 novel coronavirus-infected pneumonia in Wuhan, China. *JAMA* 2020;323:1061–1069.
- Zheng MH, Boni L, Fingerhut A. Minimally invasive surgery and the novel coronavirus outbreak: lessons learned in China and Italy [published online March 15, 2020]. *Ann Surg*. Accessed March 23, 2020.
- Chan JYK, Wong EWY, Lam W. Practical Aspects of Otolaryngologic Clinical Services During the 2019 Novel Coronavirus Epidemic: An Experience in Hong Kong. *JAMA Otolaryngol Head Neck Surg*. 2020 Mar 20. doi: 10.1001/jamaoto.2020.0488. [Epub ahead of print]
- World Health Organization (WHO). Modes of transmission of virus causing COVID-19: implications for IPC precaution recommendations; 2020. Available from: <https://www.who.int/news-room/commentaries/detail/modes-of-transmission-of-virus-causing>

- sing-COVID-19-implications-for-ipc-precauti on-recommendations.
23. Du Z, Xu X, Wu Y, Wang L, Cowling BJ, Meyers LA. Serial Interval of COVID-19 Among Publicly Reported Confirmed Cases. *Emerg Infect Dis.* 2020 Mar 19; 26 (6).
 24. 2. <https://www.kbb.org.tr/menu/saglik-profesyonelle-ricin-110>